DZIECIŃSTWO I DOROSŁOŚĆ

Ważne jest również to, by dzieci odpowiednio długo pozostały dziećmi, w tradycyjnym tego słowa znaczeniu. Dla prawidłowego rozwoju należy krok po kroku, w odpowiedniej kolejności, wolno i cierpliwie, w oparciu o dziecięce formy aktywności, uczyć się wszystkiego, co potrzebne. Cywilizacyjnie i kulturowo napędzana adolescencja dzieci oraz infantylizacja dorosłych mają destrukcyjny wpływ na rozwój przyszłych pokoleń. Dzieci chcą być dziećmi wychowywanymi przez dojrzałych dorosłych.

NAJCZĘŚCIEJ WYSTĘPUJĄCE

NIEPRAWIDŁOWOŚCI

W FUNKCJONOWANIU DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Faktem jest stale rosnąca liczba dzieci, których zachowanie odbiega od przyjętych norm. Skuteczność działań wychowawczych maleje wraz z wiekiem dziecka, dlatego powinno się zwracać szczególną uwagę na rozpoznanie i wczesne korygowanie niewłaściwych zachowań u małych dzieci. Poniżej przedstawiono najczęstsze zaburzenia zachowania przedszkolaków.

DZIECI TRUDNE DO WSPÓŁDZIAŁANIA

Niektóre dzieci mają trudności z przystosowaniem się i podporządkowaniem regułom panującym w grupie. Charakteryzuje je egocentryzm, narzucanie rówieśnikom swojej woli, niechęć do wspólnej zabawy, w której obowiązują konkretne zasady, reakcje agresywne i regresywne.

DZIECI NEUROTYCZNE

Dzieci te charakteryzuje ciągłe poczucie zagrożenia, niepokoju i bezsilności. Nieumiejętność radzenia sobie z sytuacjami trudnymi powoduje płaczliwość, nadwrażliwość, unikanie kontaktów społecznych z rówieśnikami i dorosłymi, wyczulenie na ocenę innych. Zaburzeniom nerwicowym często współtowarzyszą: moczenie nocne, jąkanie, tiki, zaburzenia snu i łaknienia, czynności natrętne.

DZIECI ZAHAMOWANE PSYCHORUCHOWO

Dzieci te są na ogół grzeczne, małomówne, powściągliwe, mało aktywne. Męczy je ruchliwość rówieśników i hałas, stronią od towarzystwa innych dzieci. Nie zauważymy u nich samodzielności, są bierne, wręcz apatyczne. Dzieci zahamowane psychoruchowo raczej nie sprawiają kłopotów wychowawczych, cierpią samotnie, pozostawione samym sobie, często niedostrzegane przez dorosłych.

DZIECI NIEŚMIAŁE

Dzieci nieśmiałe pozbawione są pewności siebie, rosną w ciągłym poczuciu mniejszej wartości, brak im zaufania do własnej osoby, panicznie obawiają się kompromitacji. Dzieci te trudno nawiązują przyjazne kontakty z rówieśnikami, czują się osamotnione, myślą o sobie, że są niegrzeczne, gorsze. Powierzone im role, czynności i zadania wykonują na wysokim poziomie, popychane presją sprostania wymaganiom otoczenia.

DZIECI OBOJĘTNE UCZUCIOWO

Dzieci te mają problemy w nawiązywaniu kontaktów uczuciowych zarówno z rówieśnikami, jak i dorosłymi. Problem stanowi także współodczuwanie radości i smutku innych osób. Z mimiki twarzy takiego dziecka trudno jest odczytać emocje. Często prezentują wrogi stosunek do otoczenia. Trudność stanowi także utrzymanie kontaktu wzrokowego z rozmówcą.

DZIECI NADPOBUDLIWE

Są to dzieci, które cechuje wzmożona aktywność połączona z impulsywnością. Dzieci te są skore do bójek, dokuczają innym dzieciom i nie potrafią współpracować z rówieśnikami. Męczy je praca umysłowa i szybko zniechęcają się do wszelkich zajęć. Skupienie uwagi na wykonywanym zadaniu wymaga dużego wysiłku, co sprawia, że zainteresowanie nową sytuacją szybko mija. Robią dużo zamieszania, są rozbiegane, krzykliwe i pobudzone.

DZIECI AGRESYWNE

Dzieci z wysokim poziomem agresji są nieufne i wrogo nastawione do innych. Często jako pierwsze atakują nie mając wyraźnego powodu, niszczą i psują przedmioty, naśmiewają się i dokuczają rówieśnikom, dręczą zwierzęta. Przyjęte normy społeczne przyswajają z trudnością, są niewytrwałe w zabawie i nauce. Rzutuje to na kontakty społeczne, a brak właściwych relacji społecznych powoduje koncentrację na własnej osobie oraz intensyfikuje zachowania nieadekwatnie do sytuacji.

Jeżeli opisane powyżej zachowania są przez dłuższy czas obserwowane u dziecka nie należy czekać, bowiem im szybciej zwrócimy się o pomoc do specjalisty (pediatry, psychologa, pedagoga) i podejmiemy właściwe działania, tym większa szansa na przywrócenie prawidłowego przebiegu rozwoju dziecka.

Opracowanie:
Starostwo Powiatowe w Kłobucku
Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kłobucku

„Człowiek rozwija się przez całe życie, ale jednak to, co nabył w dzieciństwie, pozostaje zasadniczą wytyczną na dalszy ciąg jego nieraz zmiennej i burzliwej historii”

Antoni Kępiński „Lęk”

Sukces

zaczyna się w przedszkolu

SZANSE I ZAGROŻENIA NA STARCIE

Dzieciństwo zajmuje ważne miejsce w życiu każdego człowieka. Trwa zaledwie kilka lat, ale w żadnym innym okresie życia nie dokonuje się tak wiele zmian w tak krótkim czasie. Dlatego przedszkolak wymaga szczególnie starannej opieki i wyjątkowej troski, a także odpowiedniej do swych potrzeb stymulacji. To, co zadzieje się w dzieciństwie ma znaczący wpływ na to, jak będzie przebiegał rozwój dziecka w kolejnych okresach życia – aż do pełnej dorosłości. Oddajemy do rąk Państwa broszurę, której celem jest uświadomienie wagi tego okresu rozwojowego. Mamy nadzieję, że zawarte w niej treści wzbudzą refleksję nad pełnieniem roli świadomego rodzica i wychowawcy, ponoszącego pełną odpowiedzialność za drugą osobę - małe dziecko.

POTRZEBY

PSYCHICZNE DZIECKA W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Potrzeby towarzyszą człowiekowi od chwili narodzin, aż do śmierci. Ich hierarchia oraz sposób i stopień zaspokojenia decydują o stylu życia, dojrzałości, szczęściu i zdrowiu. Zaspokojenie podstawowych potrzeb to konieczny warunek prawidłowego rozwoju przedszkolaka. Wiedza rodziców i wychowawców na temat potrzeb psychicznych dziecka, skutków ich deprywacji i sposobów zaspokajania, stanowi dobry fundament procesu jego wychowania.

POTRZEBA BEZPIECZEŃSTWA

Jedną z bardzo ważnych potrzeb jest poczucie bezpieczeństwa. Wyraża się ona przede wszystkim unikaniem tego, co teraz albo w przyszłości może przynieść cierpienie. Zaspokajają ją właściwa opieka, troska, przewidywalne otoczenie i wsparcie udzielane dziecku w sytuacjach trudnych. Poczucie bezpieczeństwa pozwala uczyć się nowych rzeczy, radzić sobie z lękiem przed nowością, a także uruchamia odruch badawczy, któremu towarzyszy sprawne działanie. Niezaspokojenie potrzeby bezpieczeństwa nie tylko powoduje doraźne przeżycia lękowe, lecz najczęściej prowadzi do trwałych zaburzeń emocjonalnych.

POTRZEBA PRZYNALEŻNOŚCI I MIŁOŚCI

Potrzeba przynależności i miłości zaspokajana jest w codziennych kontaktach, we wspólnym przebywaniu, przeżywaniu radości i smutku, wzajemnym okazywaniu zainteresowania, życzliwości, ciepła i miłości. Dziecko musi czuć, że jest czyjeś, że jest wartościowym członkiem zbiorowości. Dziecko z zaspokojoną potrzebą przynależności nawiązuje bliskie kontakty z innymi ludźmi oraz unika długotrwałej samotności, potrafi współpracować. Potrzebę tę dzieci uświadamiają sobie szczególnie wyraziście, gdy zaspokojenie jej jest zagrożone - w rodzinie dochodzi do konfliktów, ktoś ważny odchodzi. Brak zaspokojenia tej potrzeby może prowadzić u małego dziecka do poważnych zaburzeń przejawiających się w wolniejszym tempie rozwoju psychofizycznego, oziębłości uczuciowej, skłonności do izolacji, większej podatności na choroby.

POTRZEBA SZACUNKU I UZNANIA

Radość z osiągnięć rozwojowych i postępów dziecka, uzewnętrzniana i wyrażana w relacji z nim, zaspokaja potrzebę szacunku i uznania. Potrzeba ta zaspokajana jest również wtedy, gdy najbliższe otoczenie akceptuje dziecko, zauważa jego sukcesy, przydziela zadania na miarę jego możliwości, rozlicza z ich wykonania, docenia wkładany trud i wysiłek. Dzieci są bardzo wrażliwe nie tylko na lekceważenie ich (niezauważanie postępów), ale także na udzielanie im nieuzasadnionych pochwał (chwalenie stałe). Dziecko z właściwie zaspokojoną potrzebą szacunku i uznania łatwo nawiązuje kontakty z osobami spoza rodziny, jest nastawione wobec nich życzliwie, spostrzega je jako źródło pozytywnych przeżyć. Potrzeba ta nie jest zaspokojona wtedy, gdy dziecko jest wyśmiewane, ciągle krytykowane lub nadmiernie ochraniane czy wyręczane. Brak zaspokojenia tej potrzeby może powodować i utrwalać trudności wychowawcze oraz indukować liczne zaburzenia emocjonalne.

POTRZEBY POZNAWCZE

Potrzeby poznawcze są niezwykle silne w wieku przedszkolnym, a zaspokojenie ich jest nierozerwalnie związane z dbającym o rozwój dziecka otoczeniem społecznym. Aby nie doszło do deprywacji w tym obszarze, konieczne jest zapewnienie przedszkolakowi wielu różnorodnych form aktywności oraz licznych kontaktów społecznych. Osoby wychowujące dziecko powinny jednak dbać o równowagę między wymaganiami a możliwościami przedszkolaka. Słuszne jest stawianie wysokich wymagań, zarówno w domu jak i w przedszkolu, jednak nie mogą to być wymagania nadmierne, dezorganizujące działanie i rozwój dziecka. Dzieci z odpowiednio rozbudowaną potrzebą poznawczą są ciekawe świata, zadają wiele pytań, chcą wiedzieć i rozumieć. Deprywacja lub niewłaściwe zaspokajanie tych potrzeb powodują opóźnienia rozwojowe, przeciążenie, nerwowość, brak wiary we własne możliwości, lęk.

WSKAZANIA

DLA RODZICÓW I WYCHOWAWCÓW

Dziecięce potrzeby od tysięcy lat pozostają niezmienne. Współczesne maluchy bawiące się interaktywnym sprzętem nie różnią się zasadniczo od dzieci, które rozrzucały kamyki w zimnych jaskiniach. Aby były mądre, zdrowe i szczęśliwe potrzebują dojrzałych rodziców i wychowawców, którzy mają świadomość, że ważne są:

MIŁOŚĆ I WSPÓLNOTA

Dzieci potrzebują przede wszystkich innych ludzi. Zaspokojenie potrzeb kontaktów interpersonalnych przebiegających w atmosferze akceptacji, wsparcia i miłości to fundament, na którym opiera się całe przyszłe życie człowieka. U dzieci w wieku przedszkolnym interakcje z rodzicami, nauczycielami i rówieśnikami trzeba postawić na pierwszym miejscu.

ZABAWA I ROZWÓJ

Czas wolny dzieci powinny spędzać na tradycyjnych zabawach, ponieważ wywiera ona najbardziej korzystny wpływ na rozwój mózgu dziecka. Właśnie w trakcie tak „nieprzydatnych" czynności jak: gry, zabawy ruchowe, zajęcia plastyczne, niekontrolowane zabawy podwórkowe, śpiewanie, tańczenie, słuchanie bajek dzieci uczą się wszystkich niezbędnych sprawności.

UMIAR I KONTROLA

Od technologii cyfrowej nie ma odwrotu, nawet jeżeli lista zagrożeń jest długa i jeszcze nie w pełni określona. Jednak rodzice i nauczyciele powinni stosować zasadę, że w tym obszarze im później i mniej, tym lepiej dla dzieci. Nadmierny czas ekspozycji małych dzieci na urządzenia cyfrowe przekłada się na przyszły spadek aktywności w szkole, gorsze wyniki w nauce, słaby rozwój językowy, wzrost przemocy ze strony rówieśników, bierny tryb życia.

GRANICE I KONSEKWENCJA

Jeżeli dziecku pozwala się na zbyt wiele to naturalną konsekwencją jest eskalacja trudnych, nieakceptowanych społecznie zachowań. Pojawiają się one w tym celu, by wreszcie wyznaczone zostały granice. Dzieci potrzebują wyraźnych granic, bo one zapewniają im poczucie bezpieczeństwa. Stawianie granic wiąże się nierozerwalnie z konsekwentną kontrolą ich przestrzegania. Dzieci zawsze w tym obszarze testują rodziców i wychowawców.

PRZYKŁAD I NAŚLADOWNICTWO

Dzieci z ogromną uwagą obserwują osoby znaczące. Problem w tym, że nie tylko obserwują, ale i naśladują, a wielu współczesnych dorosłych nie stanowi dobrego modelu. Należy stale mieć na uwadze to, iż przez naśladownictwo dziecko przyswaja sobie nie tylko proste, motoryczne schematy zachowania, lecz także sposób myślenia, techniki regulacji emocji, a nawet określone postawy duchowe. Nabyte tą drogą umiejętności czy postawy są bardzo trwałe. W tej perspektywie ogromnego znaczenia nabiera to, jacy dorośli wychowują dzieci, co robią, co jest dla nich ważne.

OCENA I FAKT

Jednym z podstawowych współczesnych błędów wychowawczych jest idealizowanie dzieci. Wyraźnie należy zaznaczyć, iż dzieci nie należy nieustannie chwalić. Ciągłe chwalenie jest z gruntu nieprawdziwe. Dzieci natychmiast wyczuwają, że to co słyszą jest fałszem i zaczynają sprawdzać, co się pod tym kryje, a jedynym sposobem sprawdzenia jest bycie niegrzecznym. Wychowawca musi być czytelny emocjonalnie: porażkę nazywać porażką, a sukces sukcesem.